

مقایسه هیجان طلبی در افراد سوءمصرف کننده مواد و افراد بهنجار

مهدیه رحمانیان*، جعفر حسنی**

چکیده

مقدمه: هدف از پژوهش حاضر مقایسه هیجان طلبی در افراد سوءمصرف کننده مواد و افراد بهنجار بود.

مواد و روش کار: ۳۰ نفر سوءمصرف کننده هروئین و ۳۰ نفر سوءمصرف کننده تریاک از مرکز ترک اعتیاد و بازپروری شهر کرمان به تصادف انتخاب شدند. همچنین، ۳۰ نفر از افراد مصرف کننده سیگار و ۳۰ نفر از افراد عادی که از نظر سن و میزان تحصیلات با نمونه مورد نظر هم‌تاسازی شده بودند، به عنوان گروه گواه برگزیده و توسط مقیاس هیجان طلبی زاکرمن بررسی شدند. داده‌ها به کمک روش‌های آمار توصیفی، تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون تعقیبی توکی تحلیل گردیدند. **یافته‌ها:** این بررسی نشان داد که چهار گروه هم در نمره کل هیجان طلبی و هم در ابعاد چهارگانه تجربه جویی، هیجان جویی و ماجراجویی، بازداری زدایی و حساسیت نسبت به یکنواختی با یکدیگر تفاوت معنی دار دارند. **نتیجه گیری:** افراد سوءمصرف کننده تریاک و هروئین سطح هیجان طلبی بالاتری نسبت به افراد عادی دارند.

کلیدواژه: هیجان طلبی، سوء مصرف مواد، شخصیت

مقدمه

ویژگی‌های شخصیتی از جمله هیجان طلبی، از عوامل سبب شناختی مهم در سوءمصرف مواد به شمار می‌روند (کاپستین^۱، کروم^۲، سلنتانو^۳ و مارتین^۴، ۲۰۰۱). زاکرمن^۵ هیجان طلبی را به صورت صفتی تعریف کرده است که ویژگی آن جستجوی هیجان و تجربه متنوع، تازه، پیچیده و جدید و میل پرداختن به خطرهای بدنی،

بررسی‌ها نشان داده‌اند که برخی ویژگی‌های فردی، از جمله عزت نفس پایین، خلق افسرده، هیجان طلبی و شیوه زندگی فرد بر ارزیابی‌ها و نگرش‌های فرد در زمینه مواد تأثیر می‌گذارند (سوسمان^۱، دنت^۲ و لو^۳، ۲۰۰۰).

* دانشجوی دکتری روانشناسی بالینی دانشگاه دهلی نو. رفسنجان، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی رفسنجان، معاونت امور دانشجویی، مرکز مشاوره (نویسنده مسئول).

E-mail: mahdieh_rah2002@yahoo.com

** دانشجوی دکتری روانشناسی دانشگاه تربیت مدرس. تهران، خیابان جلال آل احمد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده روانشناسی.

1- Sussman

2- Dent

3- Leu

4- Kopstein

5- Crum

6- Celentano

7- Martin

8- Zuckerman

از کاپستین و همکاران، ۲۰۰۱؛ ۲- محرک بودن مواد به خاطر غیر قانونی بودن آنها (همان جا)؛ ۳- انتخاب داروهای تحریک کننده به خاطر ویژگی های دارویی مواد (تسچمن و همکاران، ۱۹۸۹)؛ و ۴- تغییر حالت هوشیاری ناشی از مواد (همان جا).

پژوهش های گوناگون نشان دادند که سوء مصرف مواد با ویژگی های خطر پذیری، هیجان طلبی و بازداری زدایی در ارتباط است (پالمگرن^{۱۲}، دونوهو^{۱۳}، لورچ^{۱۴}، هوین^{۱۵} و استفنسون^{۱۶}، ۲۰۰۱؛ سوسمان و همکاران، ۲۰۰۰؛ آلتون، ۱۹۹۴؛ هانسن^{۱۷} و بریویک^{۱۸}، ۲۰۰۱؛ تچمن^{۱۹}، ۱۹۸۹؛ کامیو^{۲۰}، استوارت^{۲۱} و لوبا^{۲۲}، ۲۰۰۱؛ کاپستین و همکاران، ۲۰۰۱؛ هلمرز^{۲۳}، یانگ^{۲۴} و پیهل^{۲۵}، ۱۹۹۵؛ میشل^{۲۶}، ۱۹۹۹؛ پدرسون^{۲۷} و همکاران، ۱۹۹۸).

بررسی های انجام شده در زمینه رابطه میان هیجان طلبی و سوء مصرف مواد (آرنت^{۲۸}، ۱۹۹۶، به نقل از واگنر، ۲۰۰۱) نیز نشان دادند که هیجان طلبی بهترین پیش بینی کننده مصرف مواد می باشد (آندروسوی^{۲۹}، ۱۹۸۹، جف^{۳۰} و آرچر^{۳۱}، ۱۹۸۷، زاگرن، ۱۹۷۹، به نقل از دسیلوا، ۱۹۹۹؛ استفنسون و همکاران، ۲۰۰۱؛ فورتون^{۳۲}، بل^{۳۳}، بل و پیک^{۳۴}، ۱۹۹۹) و برخی بررسی ها نیز هیجان طلبی را با آغاز زودتر و سطوح بالاتر سوء مصرف مواد در میان نوجوانان و بزرگسالان در رابطه دانستند (پدرسون، ۱۹۹۴، به نقل از کاپستین و همکاران، ۲۰۰۱).

اجتماعی و مالی به خاطر خود این تجربه ها است (به نقل از واگنر^۱، ۲۰۰۱؛ دسیلوا^۲، ۱۹۹۹). وی هیجان طلبی را دارای چهار بعد دانسته است (زاگرن، ۱۹۷۱؛ زاگرن، ۱۹۹۴، به نقل از شولتز و شولتز، ۱۳۷۸):
۱- هیجان جویی و ماجراجویی^۳: میل به فعالیت های بدنی که سرعت، خطر و تازگی داشته باشند؛
۲- تجربه جویی^۴: جستجوی تجربه های نو به کمک مسافرت، موسیقی، هنر و یا سبک زندگی ناهمگون با اشخاصی که گرایش های مشابهی دارند؛
۳- بازداری زدایی^۵: تمایل به تکانشی بودن، سرکشی در برابر هنجارهای اجتماعی و ترجیح دادن موقعیت های غیر قابل پیش بینی؛ و ۴- حساسیت نسبت به یکنواختی^۶: بیزاری از تجارب تکراری، کارهای عادی و افراد قابل پیش بینی. سطح بالای هیجان طلبی، همواره ناکارآمد نیست، ولی به نظر می رسد ناکارآمدی آن در افراد سوء مصرف کننده مواد دیده می شود (میشل^۷، ۱۹۹۹).

افزون بر این، زاگرن هیجان طلبی را به عنوان نیاز افراد برای رسیدن به یک سطح بهینه برانگیختگی و حفظ آن توصیف می کند. به باور زاگرن، سطح بهینه برانگیختگی افراد هیجان طلب، بالاتر از افرادی است که این ویژگی را ندارند (به نقل از آلتون^۸، ۱۹۹۴). زاگرن یک الگوی زیست شناختی از هیجان طلبی را مطرح نمود. بر پایه این الگو هیجان طلبی با سطح بهینه ای از فعالیت کاتکولامین مربوط است. افزون بر این، او نقش دوپامین را در سامانه پاداشی اولیه^۹ خاطرنشان نمود و ارتباط میان هیجان طلبی و این سامانه را، گزارش کرد. در افراد هیجان طلب سامانه دوپامینرژیک فعالیت کمتری دارد. بنابراین، برخی از این افراد برای جستجوی محرک های نو و تنش زا، که افزایش دهنده فعالیت این سامانه به شمار می روند، مواد مصرف می کنند (لواس^{۱۰} و همکاران، ۲۰۰۱).

برخی از بررسی ها نشان دادند که همبستگی مثبت میان هیجان طلبی و سوء مصرف مواد ممکن است به عوامل زیر بستگی داشته باشد:

۱- تأثیر مستقیم مواد بر سیستم عصبی و تحریک عصبی ناشی از مواد (سگال^{۱۱} و همکاران، ۱۹۸۰؛ به نقل

1- Wagner	2- Desilva
3- thrill and adventure seeking	
4- experience seeking	5- disinhibition
6- boredom susceptibility	7- Mitchell
8- Aleston	9- primary reward system
10- Loas	11- Segal
12- Palmgreen	13- Donohew
14- Lorch	15- Hoyle
16- Stephenson	17- Hansen
18- Breivik	19- Teichman
20- Comeau	21- Stewart
22- Loba	23- Helmers
24- Young	25- Pihl
26- Mitchell	27- Pederson
28- Arnet	29- Andrucci
30- Jaffe	31- Archer
32- Forthun	33- Bell
34- Peek	

می‌سنگد. زاگرم (۱۹۷۱) به کمک تحلیل عاملی، ضریب روایی ۰/۸۳، ۰/۷۵، ۰/۸۱ و ۰/۳۷ را به ترتیب برای چهار بُعد فوق گزارش نمود. هم‌چنین استوارت و گریفیت^۳ (۱۹۷۵)، به کمک چرخش واریماکس در یک نمونه ۱۵۶ نفری ضرایب روایی ۰/۶۱ تا ۰/۸۲ را برای ابعاد چهارگانه این مقیاس گزارش نمودند.

پایایی این آزمون به روش محاسبه ضریب همسانی درونی آلفای کرونباخ ۰/۸۰ (n=۱۲۰) و با بهره‌گیری از روش دونیمه‌سازی ۰/۷۶ (n=۱۲۰) به دست آمد. هم‌چنین، ضریب‌های همبستگی خرده‌مقیاس‌های این آزمون با همدیگر و با نمره کل مقیاس هیجان‌طلبی بیانگر پایایی مطلوب این مقیاس بود که این ضرایب در جدول ۱ نشان داده شده است.

روایی این مقیاس به روش محاسبه ضریب همبستگی بین فرم پنجم مقیاس هیجان‌طلبی زاگرم (پورمحمدرضای تجربی، ۱۳۷۸) و مقیاس حاضر برابر با ۰/۹۲ (n=۱۲۰) به دست آمد.

یافته‌ها

جدول ۲ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها را نشان می‌دهد.

برای مقایسه نمره کلی هیجان‌طلبی و نمره‌های آزمودنی‌ها در ابعاد تجربه‌جویی، هیجان‌جویی و

جدول ۲- فراوانی مطلق و نسبی برخی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آزمودنی‌های پژوهش برحسب گروه، سن و میزان تحصیلات

گروه	سن	
	میانگین	تصحیلات
سوء‌مصرف‌کننده هرویین	۲۸/۹۳ (۳/۶۲)	۱۱/۵ (۰/۵۱)
سوء‌مصرف‌کننده تریاک	۲۹/۱۰ (۳/۳۴)	۱۱/۶ (۰/۵۶)
سیگاری	۲۷/۶۳ (۲/۷۷)	۱۲/۸۳ (۰/۶۹)
بهنجار	۳۰/۱ (۴/۲۵)	۱۲/۷ (۰/۶۷)

1- ex-post facto research

2- Sensation Seeking Scale (SSS)

3- Griffith

پژوهش حاضر برای بررسی ویژگی‌های شخصیتی و خلقی افراد سوء‌مصرف‌کننده مواد انجام شد. هدف از پژوهش حاضر مقایسه ابعاد مختلف هیجان‌طلبی در افراد سوء‌مصرف‌کننده مواد و افراد بهنجار در یک جمعیت ایرانی بود. افزون بر این، میزان هیجان‌طلبی برپایه نوع ماده مصرفی نیز مورد بررسی قرار گرفت.

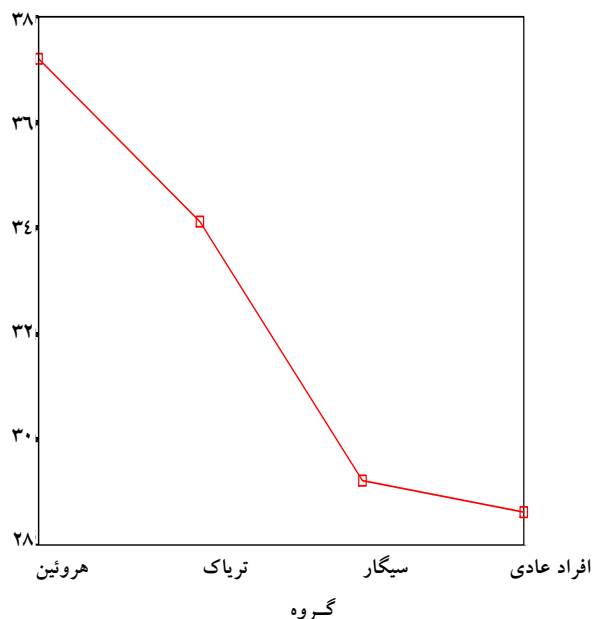
مواد و روش‌کار

طرح پژوهشی حاضر از نوع پس‌رویدادی^۱ است. جامعه آماری پژوهش شامل همه مردان خودمعرف مبتلا به سوء‌مصرف مواد در مرکز ترک اعتیاد و بازپروری نوید کرمان بود. از میان این افراد ۳۰ نفر سوء‌مصرف‌کننده هرویین و ۳۰ نفر سوء‌مصرف‌کننده تریاک به صورت تصادفی ساده انتخاب گردیدند. افزون بر این، ۳۰ نفر از افراد سیگاری و ۳۰ نفر از افراد بهنجار به عنوان گروه گواه انتخاب شدند. ملاک انتخاب افراد سیگاری، مصرف دست کم ۱۵ نخ سیگار در یک شبانه‌روز برپایه گزارش شخصی آنها بود و گروه بهنجار، به صورت تصادفی، از میان افرادی که هیچ‌نوع ماده مخدر مصرف نمی‌کردند، انتخاب گردیدند. گروه‌های یادشده برپایه متغیرهای سن و میزان تحصیلات با یکدیگر هم‌تاسازی شدند.

برای سنجش میزان هیجان‌طلبی، مقیاس هیجان‌طلبی^۲ زاگرم (SSS) (فرم چهارم) به کار گرفته شد. این پرسش‌نامه دارای ۷۲ ماده می‌باشد و چهار بعد تجربه‌جویی، هیجان‌جویی و ماجراجویی، بازداری‌زدایی و حساسیت نسبت به یکنواختی را

جدول ۱- همبستگی خرده‌مقیاس‌های مقیاس هیجان‌طلبی با همدیگر و با نمره کل

مؤلفه‌ها و خرده‌مقیاس‌ها	۲	۳	۴	۵
۱- تجربه‌جویی	۰/۴۵	۰/۴۸	۰/۵۸	۰/۷۹
۲- ماجراجویی	۰/۵۱	۰/۳۹	۰/۷۴	۰/۷۹
۳- بازداری‌زدایی	۰/۵۱	۰/۷۹	۰/۷۹	۰/۷۳
۴- حساسیت نسبت به یکنواختی				
۵- هیجان‌طلبی کل				

نمودار ۱- مقایسه میانگین نمرات کلی هیجان‌طلبی (SSS) در چهار گروه

هیجان‌جویی و ماجراجویی، تجربه‌جویی، بازداری‌زدایی و حساسیت نسبت به یکنواختی، آزمون تعقیبی توکی به کار برده شد (جدول ۵).

همان‌گونه که دیده می‌شود افراد سوءمصرف‌کننده هروئین در ابعاد هیجان‌جویی و ماجراجویی، تجربه‌جویی و بازداری‌زدایی با گروه بهنجار تفاوت معنی‌دار داشتند و در هر سه مؤلفه در سطح بالاتری بودند. افزون بر این، در ابعاد حساسیت نسبت به یکنواختی و بازداری‌زدایی نیز افراد سیگاری بالاتر از سایر گروه‌ها بودند.

افراد سوءمصرف‌کننده تریاک در دو بعد هیجان‌جویی و ماجراجویی و تجربه‌جویی نسبت به

جدول ۴- نتایج آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه میزان هیجان‌طلبی کل در چهار گروه

گروه	گروه	گروه	گروه	هیجان‌طلبی کل
گروه بهنجار	سیگار	تریاک	هروئین	
۲۸/۶۳	۲۹/۲۳	۳۴/۱۳	۳۷/۲۰	میانگین
۸/۵۷**	۷/۹۷**	۳/۰۷	—	گروه هروئین
۵/۵۰*	۴/۹۰	—	—	گروه تریاک
۰/۶	—	—	—	گروه سیگار
—	—	—	—	بهنجار

* $p \leq 0.05$ ، ** $p \leq 0.001$

ماجرای‌جویی، بازداری‌زدایی و حساسیت نسبت به یکنواختی در چهار گروه مورد بررسی، تحلیل واریانس یک‌طرفه به کار گرفته شد که نتایج آن در جدول ۳ نشان داده شده است.

همان‌گونه که جدول ۳ نشان می‌دهد، چهار گروه در نمره کلی هیجان‌طلبی و ابعاد مختلف آن با یکدیگر تفاوت معنی‌داری ندارند. این تفاوت به صورت نمودار ارایه شده است (نمودار ۱). برای بررسی این تفاوت در نمره کل هیجان‌طلبی، آزمون تعقیبی توکی به کار برده شد که نتایج آن در جدول ۴ دیده می‌شود.

نتایج آزمون تعقیبی توکی نشان داد که افراد سوءمصرف‌کننده هروئین نسبت به گروه بهنجار و سیگاری، در نمره کلی هیجان‌طلبی، تفاوت معنی‌داری ندارند. هم‌چنین بین دو گروه سوءمصرف‌کننده تریاک و بهنجار نیز تفاوت معنی‌دار بود. افراد سوءمصرف‌کننده هروئین و تریاک نسبت به گروه‌های یادشده از نظر هیجان‌طلبی در سطح بالاتری بودند.

برای بررسی تفاوت چهار گروه در ابعاد

جدول ۳- نتایج تحلیل واریانس یک‌عاملی برای مقایسه میانگین گروه‌ها در هیجان‌طلبی کل و ابعاد آن

مقیاس	درجه آزادی	نمره F	سطح معنی‌داری
هیجان‌طلبی کل	۳	۷/۷۵	۰/۰۰۰
میان‌گروهی	۱۱۶		
درون‌گروهی	۱۱۹		
کل	۳	۳/۵۰	۰/۰۲
هیجان‌جویی و ماجراجویی	۳	۳/۵۰	۰/۰۲
میان‌گروهی	۱۱۶		
درون‌گروهی	۱۱۹		
کل	۳	۶/۰۳	۰/۰۰۱
تجربه‌جویی	۳	۶/۰۳	۰/۰۰۱
میان‌گروهی	۱۱۶		
درون‌گروهی	۱۱۹		
کل	۳	۶/۵۳	۰/۰۰۰
بازداری‌زدایی	۳	۶/۵۳	۰/۰۰۰
میان‌گروهی	۱۱۶		
درون‌گروهی	۱۱۹		
کل	۳	۵/۲۲	۰/۰۰۲
حساسیت نسبت به یکنواختی	۳	۵/۲۲	۰/۰۰۲
میان‌گروهی	۱۱۶		
درون‌گروهی	۱۱۹		
کل	۳	۵/۲۲	۰/۰۰۲

جدول ۵- آزمون تعقیبی توکی برای بررسی معنی دار بودن ابعاد هیجان‌طلبی در چهار گروه

متغیر	گروه		سیگاری	بهنجار
	سوء مصرف کننده	سوء مصرف کننده		
	هروین	تریاک		
میانگین هیجان‌جویی و ماجراجویی	۸/۴۷	۸/۵۰	۷/۳۰	۶/۸۳
سوء مصرف کننده هروین	—	-۰/۳۳	۱/۱۷	۱/۶۳*
سوء مصرف کننده تریاک	—	—	۱/۲	۱/۶۶*
سیگاری	—	—	—	۰/۴۷
میانگین تجربه‌جویی	۸/۲۷	۷/۷۳	۶/۵۷	۵/۶۳
سوء مصرف کننده هروین	—	۰/۵۳	۱/۷	۲/۶۳***
سوء مصرف کننده تریاک	—	—	۱/۱۷	۲/۱*
سیگاری	—	—	—	۰/۹۳
میانگین بازداری زدایی	۶/۴۳	۵/۵۳	۴/۴۷	۴/۴۳
سوء مصرف کننده هروین	—	۰/۹	۱/۹۷**	۲***
سوء مصرف کننده تریاک	—	—	۱/۰۶	۱/۱
سیگاری	—	—	—	۰/۰۳
میانگین حساسیت نسبت به یکنواختی	۸/۸۰	۸/۰۷	۶/۴۰	۷/۱۳
سوء مصرف کننده هروین	—	۰/۷۳	۲/۴**	۱/۶۷
سوء مصرف کننده تریاک	—	—	۱/۶۶	۰/۹۳
سیگاری	—	—	—	-۱/۳۳

* $p \leq 0/05$, ** $p \leq 0/01$, *** $p \leq 0/001$

افراد هیجان‌طلب برای رسیدن به سطح برانگیختگی به تجارب تازه و جدیدی نیاز دارند و ممکن است برخی از افراد سوء مصرف مواد را به عنوان یک تجربه جدید انتخاب کنند.

در این پژوهش ابعاد چهارگانه هیجان‌طلبی در گروه‌های آزمایشی بررسی شد. یافته‌ها نشان دادند که افراد سوء مصرف کننده هروین و تریاک در ابعاد هیجان‌جویی و ماجراجویی و تجربه‌جویی با گروه بهنجار تفاوت معنی دار دارند. این نتایج با یافته‌های فورتون و همکاران (۱۹۹۹) و زاگرم (۱۹۸۳)، به نقل از هانسن و بریویک (۲۰۰۱) هم‌سو است. ابعاد هیجان‌جویی و ماجراجویی و تجربه‌جویی به ترتیب میزان تمایل فرد به شرکت در فعالیت‌های خطرپذیر و جستجوی تجارب جدید را مورد بررسی قرار می‌دهد و افراد سوء مصرف کننده مواد نیز دارای خطرپذیری بالایی هستند (زاگرم، ۱۹۷۱).

بررسی حاضر نشان داد که افراد سوء مصرف کننده

گروه بهنجار در سطح بالاتری قرار داشته، تفاوت دو گروه از نظر آماری معنی دار بود.

بحث

هدف از پژوهش حاضر مقایسه هیجان‌طلبی در افراد سوء مصرف کننده مواد و افراد بهنجار بود. این بررسی نشان داد که بین افراد سوء مصرف کننده هروین و تریاک و افراد سیگاری و بهنجار در نمره کلی هیجان‌طلبی تفاوت معنی دار وجود دارد، به طوری که سطح هیجان‌طلبی در افراد سوء مصرف کننده هروین و تریاک بالاتر است. این یافته‌ها، با یافته‌های پژوهشی دسیلوا (۱۹۹۹)، فورتون، بل، بل و پیک (۲۰۰۱) و پالمگرن و همکاران (۲۰۰۱) هم‌سو می‌باشد. دلیل این تفاوت ممکن است تغییرات عصب- داروشناختی باشد که در اثر مصرف مواد به وجود آمده و افزایش هیجان‌طلبی را به دنبال داشته است (میشل، ۱۹۹۹). افزون بر این، با توجه به نظریه سطح بهینه برانگیختگی،

هریون در بعد بازداری‌زدایی نسبت به دو گروه سیگاری و بهنجار تفاوت معنی‌دار دارند. این یافته با یافته‌های کاپستین و همکاران (۲۰۰۱)، هلمرز و همکاران (۱۹۹۵) و پدرسون (۱۹۸۸)، به نقل از هانسن و بریویک، (۲۰۰۱) هم‌سویی دارند. از آن‌جا که، بعد بازداری‌زدایی، تمایل به سرکشی از هنجارهای اجتماعی و انجام فعالیت‌های بازداری شده را بررسی می‌کند، این یافته می‌تواند رفتارهای ضداجتماعی افراد سوءمصرف‌کننده هرویین را توجیه نماید.

هم‌چنین، افراد سوءمصرف‌کننده هرویین با افراد سیگاری در بعد حساسیت نسبت به یکنواختی تفاوت معنی‌دار داشتند. این بعد، بیزاری از تکرار و فعالیت‌های یکنواخت و خسته‌کننده را می‌سنجد. نیاز به تجربه‌های نو و فرار از یکنواختی در افراد دارای هیجان‌طلبی بالا می‌تواند عامل سوءمصرف مواد باشد. از آن‌جا که هیجان‌طلبی، می‌تواند در شروع و تداوم سوءمصرف مواد نقش مهمی داشته باشد، فهم انگیزه اصلی رفتار سوءمصرف مواد گام مؤثری در مداخله‌های پیشگیرانه به‌شمار می‌رود. آموزش راه‌های جایگزین برای جستجوی تجربه‌های نو و رساندن افراد به سطح بهینه بر انگیزتگی می‌تواند یکی از این مداخله‌ها باشد. تعیین این که افراد مبتلا به سوءمصرف مواد بالقوه هیجان‌طلب می‌باشند و یا این که هیجان‌طلبی ویژگی ثانوی بر سوءمصرف مواد است، در مداخله‌های درمانی مؤثر بوده، نیازمند انجام پژوهش‌های گسترده است.

محدود بودن نمونه‌ها به یک استان و تعمیم‌پذیری ضعیف به کل جامعه، تک‌جنسی بودن آزمودنی‌ها، نبود امکان کنترل میزان ماده مصرفی و مدت مصرف، از محدودیت‌های این پژوهش بودند. پیشنهاد می‌شود این بررسی با هر دو جنس اجرا شود.

سپاسگزار

از جناب آقای دکتر محمدعلی گودرزی که با راهنمایی‌های ارزشمند خود ما را یاری نمودند سپاسگزاریم. هم‌چنین از کلیه مسئولین و کارکنان مرکز

ترک اعتیاد و بازپروری نوید کرمان که امکانات لازم را در راستای گردآوری داده‌ها فراهم نمودند، سپاسگزاری می‌گردد.

دریافت مقاله: ۱۳۸۲/۷/۱۴؛ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۸۲/۱۱/۲۵؛ پذیرش مقاله: ۱۳۸۳/۲/۲

منابع

- پورمحمد رضای تجریشی، معصومه (۱۳۷۸). بررسی ارتباط مؤلفه‌های تهییج‌طلبی و انحراف‌های اجتماعی در جوانان. *مجله روانشناسی*، سال سوم، شماره ۲، ۱۶۳-۱۴۸.
- شولتز، دوان؛ شولتز، سیدنی السن (۱۳۷۸). *نظریه‌های شخصیت*. ترجمه: یحیی سید محمدی، تهران: مؤسسه نشر هما.
- Aleston, R.J. (1994). Sensation seeking as a psychological trait of drug abuse among persons with spinal cord injury. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 38, 154-163.
- Comeau, N., Stewart, S.H., & Loba, P. (2001). The relations of trait anxiety, anxiety sensitivity, and sensation seeking to adolescent's motivation for alcohol, cigarette, and marijuana use. *Addictive Behaviors*, 26, 803-825.
- Desilva, M.U. (1999). Individual differences and choice of information source: Sensation seeking in drug abuse prevention. *Communication Reports*, 12, 43-51.
- Forthun, L.F., Bell, N.J., Bell, N.J., & Peek, C.W. (1999). Religiosity, sensation seeking, and alcohol/drug use in denominational and gender contexts. *Journal of Drug Issues*, 29, 75-90.
- Hansen, E.B., & Breivik, G. (2001). Sensation seeking as a predictor of positive and negative risk behavior among adolescents. *Personality and Individual Differences*, 30, 627-640.

- Helmrs,K.F.,Young,S.N.,& Pihl,R.O.(1995). Assessment of measures of impulsivity in healthy male volunteers. *Personality and Individual Differences*, 19, 927-935.
- Kopstein,A.N.,Crum,R.M.,Celentano,D.D.,& Martin, S.S. (2001). Sensation seeking needs among 8th and 11th graders: Characteristics associated with cigarette and marijuana use. *Drug and Alcohol Dependence*, 62, 195-203.
- Loas,G.,Verrier,A.,Flament,M.F.,Perez-Diaz,F., Corcos, M.,Halfon,O.,Lang,F.,Bizouard,P.,Venisse,J.L., Guelfi,J.D.,& Jeammet,P.(2001). Factorial structure of the Sensation-Seeking Scale-form V: Confirmatory factorial analyses in nonclinical and clinical samples. *Journal of Psychiatry*, 46, 850-855.
- Mitchell,S.H.(1999). Measures of impulsivity in cigarette smokers and non-smokers. *Psychopharmacology*, 146, 455-464.
- Palmgreen,P.,Donohew,L.,Lorch,E.P.,Hoyle,R.H.,& Stephenson,M.T. (2001). Television campaigns and adolescent marijuana use: Test of sensation seeking targeting. *American Journal of Public Health*, 91, 292-296.
- Stephenson,M.T.,Morgan,S.E.,Lorch,E.P.,Palmgreen, P.,Donohew,L.,& Hoyle,R.H. (2001). Predictor of exposure from an anti-marijuana media campaign: Outcome research assessing sensation seeking targeting. *Health Communication*, 14, 23-43.
- Stewart,D.W.,& Griffith,G.M.(1975). Factor analysis of Zuckermans' Sensation Seeking Scale. *Psychological Reports*, 37, 849-850.
- Sussman,S.,Dent,C.W.,& Leu,L.(2000). The one-year prospective prediction of substance abuse and dependence among high-risk adolescents. *Journal of Substance Abuse*, 12, 373-386.
- Teichman,M.,Barnea,Z.,& Ravay,G.(1989). Personality and substance use among adolescents: A longitudinal study. *British Journal of Addiction*, 84, 181-190.
- Wagner, M. K. (2001). Behavioral characteristics related to substance abuse and risk-taking, sensation-seeking, anxiety sensitivity, and self-reinforcement. *Addictive Behaviors*, 26, 115-120.
- Zuckerman,M.(1971). Dimensions of sensation seeking. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 36, 45-52.